

UKRAIŃSCY MIGRANCI
WOJENNI O SWOJEJ
TERAŹNIEJSZOŚCI I
PRZYSZŁOŚCI:
DOŚWIADCZENIE BADANIA EMPIRYCZNEGO W
POLSCE

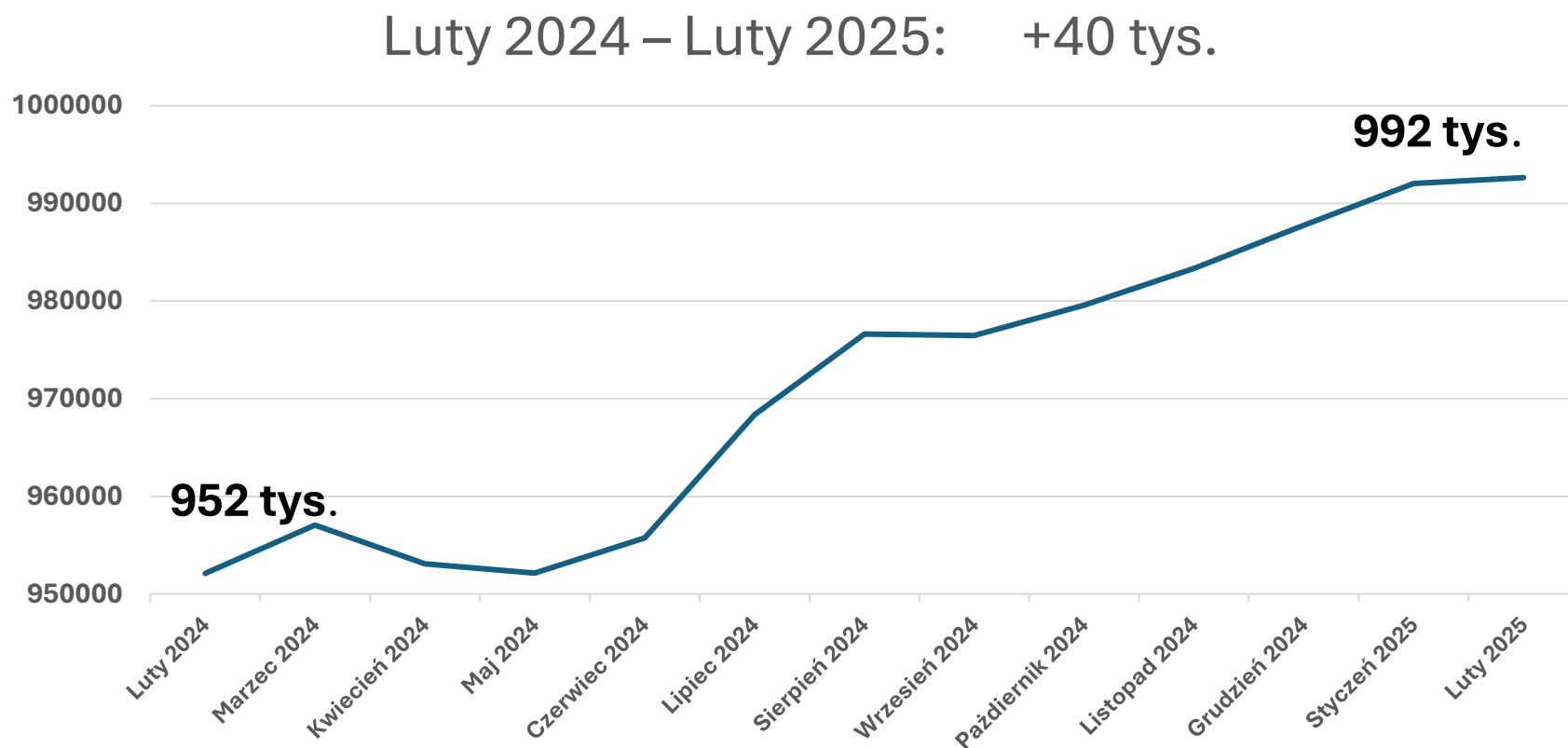
Dr Svitlana Shevchenko

Instytut Socjologii Narodowej Akademii Nauk Ukrainy

24 lutego 2025

Liczba ukraińskich migrantów wojennych (UMW) w Polsce – zmiany w trzecim roku wojny

- W szczytowym okresie (październik 2022 r.): 1,38 mln osób
- Luty 2025: 0,99 mln osób
- 39% z nich to dzieci do 18. r.ż.
- Wśród dorosłych – 69% kobiet.

Opis badania jakościowego

- Badanie przeprowadzono wśród UMW w Polsce, szczególnie wśród **nastolatków wieku 14–18 lat i ich matek**.
- Pytanie badawcze – jaka jest wizja przyszłości nastolatków i matek, jakie są motywy powrotu (niepowrotu), w jaki sposób kształtują się relacje z otoczeniem, co wpływa na procesy adaptacyjne.
- Przeprowadzenie wywiadów pogłębionych z 2 członkami rodziny – osobno z dzieckiem, osobno z matką. Łącznie przeprowadzono $N = 25$ wywiadów z członkami 12 rodzin (12 matek i 13 ich dzieci w wieku 14–18 lat, w tym jedna rodzina z rodzeństwem).
- Termin to styczeń-marzec 2024 r., czyli dwa lata od rozpoczęcia wojny na pełną skalę.
- Ograniczeniem jest niereprezentatywność uzyskanych danych i przesunięcie w stronę rodzin w lepszej sytuacji życiowej.

Wyniki badania

- Co trzecia rodzina jest w stanie rodziny rozdzielonej. W ¼ rodzin mąż przebywa w Polsce. Jedna szósta rozwiodła się już po wyjeździe.
- Dla zdecydowanej większości Polska stała się krajem pierwszego wyboru uciekających przed wojną wiosną 2022 roku (bliskość terytorialna albo obecność więzi społecznych).
- Żadna z rodzin nie rozważała możliwości emigracji przed 24.02.2022 r., gdyż była zadowolona z życia na Ukrainie (choć niektóre rodziny planowały wyjazd dzieci za granicę (Polska, Niemcy) na studia).

Szczegóły badania w artykułach:

- Шевченко, С. (2024). Українські військові мігранти в Польщі: життя підлітків та їхніх матерів. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*, 4, 31–64. <https://stmm.in.ua/archive/ukr/2024-4/5.pdf>
- Шевченко С. (2024). Українські військові мігранти за кордоном про своє бачення майбутнього: досвід емпіричного дослідження в Польщі. *Українське суспільство в умовах війни. Рік 2024*. <https://drive.google.com/file/d/1bqw3rZ3ajsNJ2l7zBQL5uRjAWO030EYk/view?usp=usp=sharing>

Praca i nauczanie

Kobiety

¼ kobiet miała w Polsce doświadczenie zawodowe wymagające niskich kwalifikacji i niespecjalistyczne.

Głównymi barierami pozostaje poziom biegłości językowej oraz niepewność co do przyszłości, która nie pozwala na planowanie długoterminowe (w tym planowanie doskonalenia języka).

Nastolatkwie

Często łączą szkołę ukraińską z polską szkołą. Motywacja – szybsze uzyskanie ukraińskiego świadectwa ukończenia szkoły średniej w celu przyjęcia na polskie uczelnie oraz, rzadziej, zachowanie ukraińskiej tożsamości.

Jedna trzecia nastolatków opuściła ukraińskie placówki i uczyła się wyłącznie w polskich szkołach.

Integracja

Kobiety

- Środowisko niemal wszystkich kobiet pozostaje ukraińskie.
- Więzi społeczne z Polakami są raczej słabe.
- Integracja praktycznie nie następuje.
- Nawet dla kobiet, które nie planują powrotu, nawiązanie kontaktów jest trudne, a brak komunikacji pogłębia niska znajomość języka oraz ogólny stres.

Nastolatki

- Integracja poprzez edukację przebiega lepiej.
- Radzą sobie w nawiązywaniu kontaktów społecznych z polskimi rówieśnikami (z wyjątkiem tych, którzy planują w najbliższej przyszłości wrócić na Ukrainę).

Adaptacja

Kobiety

- Czynniki, które pozwalają być w okolicach zera dobrobytu społecznego: bezpieczeństwo i świadomość, że stwarzają najlepsze warunki swoim dzieciom.
- Niepewność co do przyszłości (pobyt lub powrót), niedoskonała znajomość języka polskiego, rozdzielenie rodziny, brak więzi społecznych utrudniają kobietom adaptację.

Nastolatki

- Dla nastolatków motorem adaptacji jest nabycie języka (co następuje naturalnie w procesie edukacyjnym) oraz pojawienie się kręgu znajomych i przyjaciół.
- Przeważnie nic nie stoi na przeszkodzie adaptacji (poza tymi, którzy mają zamiar jak najszybciej wrócić).

Respondenci uważają, że w Polsce (lub innym kraju UE) jest więcej możliwości dla młodych ludzi niż na Ukrainie i to właśnie przez „możliwości” wyjaśniają, że młodzi ludzie nie wrócą do Ukrainy w najbliższej przyszłości.

Intencje powrotu

Kobiety

- Kobiety rozważają plany powrotu na przyszłość w zależności od zmiany sytuacji bezpieczeństwa na Ukrainie.
- Typowym scenariuszem jest planowanie powrotu bez dzieci, gdy osiągną 18 lat.
- ¼ kobiet nie planuje powrotu.

Nastolatkwie

- Większość jest zdecydowana zdobyć wyższe wykształcenie w Polsce lub innych krajach UE i wrócić na Ukrainę jako specjalista (i to często nie na pobyt stały).
- Przełom pomiędzy chłopcami i dziewczętami, związany z kwestią mobilizacji.
- 2 nastolatki na 13 (dziewczynki) zamierzają wrócić tak szybko, jak to możliwe.

Oczekiwania przyszłości

Kobiety

- Jeśli wojna stała się rzeczywistością, to **każda inna katastrofa również może się zdarzyć** – więc kobiety wolą ograniczyć planowanie przyszłości i skupić się na zapewnienie przetrwania rodziny, chociaż są przygotowane na złe scenariusze.
- Bardziej optymistyczne są jednak nadzieje na własną przyszłość, choć optymizm ten jawi się raczej jako konieczność w obecnych warunkach.

Nastolatki

- Młodzież, która na ogół niewiele myśli o przyszłości, nie ma negatywnych oczekiwań, choć w swoich odpowiedziach często wyrażają dziecięcą nadzieję, że wszystko będzie dobrze.
- Jeśli chodzi o własną przyszłość, ich oczekiwania również są w większości optymistyczne i dotyczą zdobycia wyższego wykształcenia i pracy – głównie nie na Ukrainie.

Minął rok...

Kobiety

- 2 kobiety wróciły na Ukrainę

Nastolatki

- 1 dziewczyna wróciła na Ukrainę

- **Być może jednym ze źródeł naszej odporności jest gotowość na złe scenariusze (której prawdopodobnie brakuje dziś społeczeństwom UE).**
- **Trump zachowuje się de facto jako sojusznik Putina, oskarża ofiarę agresji i żąda od niej dostępu do surowców w zamian za... nic.**
- **Ukraina od trzech lat opiera się rosyjskiej agresji. Ukraina razem z Europą może przeciwstawić się dyktatorowi – aby nasze dzieci miały bezpieczną przyszłość w wolnym świecie.**

Dziękuję za uwagę!